

1 OCTOBER 1929.

AFLEVERING 6.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en Dr. JAC. P. THIJSSSE.

REDACTIE:

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

Dr. JAC. P. THIJSSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

Dr. JAC. P. THIJSSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

PRIJS PER HALFJAAR f 3.25.

EEN VERKENNING IN DRENTE.

„De vraag wordt gesteld of het heidelandschap, dat wij in Drente op het oog hebben, behalve zijn bekende, wetenschappelijk uiterst belangrijke wieren en lagere dieren, ook om bloemenweelde en vogelleven en algemeen landschapsschoon de belangstelling zou kunnen wekken van het groote publiek.”

Dit stond in een brief aan Dr. Beyerinck en ik kan mij levendig voorstellen, dat hij bij het lezen daarvan ongeveer hetzelfde gevoel gehad zal hebben als ik, wanneer mij diezelfde vraag over Texel werd gesteld. Hij antwoordde natuurlijk het eenig mogelijke: „kom dan zelf nog eens kijken” en dat heeft mij een van de gelukkigste weken van mijn leven bezorgd. Brouwer was ook gekomen en toen hebben wij met ons drietjes het heideveld in alle richtingen doorkruist van Spier tot Dwingeloo, van Lhee tot Kraloo en nog verder.

Allereerst echter brachten wij een bezoek aan de natuurmonumenten in de houtvesterij Dwingeloo van de Staatsbebossingen, de noordelijke begrenzing van „ons heideveld” en de noodzakelijke en onmisbare aanvulling ervan. We bezochten de onvergelykelijke plas van Kliplo, die daar ligt te midden van hoge zandduinen, deels kaal, deels begroeid met indrukwekkende jeneverbessen. In de

plas zelve groeit de zeldzame Drijvende Egelskop (*Sparganium affine*) en de oevers zijn van het echte rijke veenmostype: alles met alles een juweeltje van heel zuivere en fijne schoonheid.

Van Kliplo wandelden we naar een andere beroemde plas, naar Schuur en Berg, die omgeven is door reeds tamelijk oud dennebosch en op weg er heen werden

Boomvalk op zijn nest.

Foto J. STRIJBOS.

we begroet en ingehaald door een paar drukke boomvalkjes. Hun helder „kli, kli” klonk over de dennekronen en ze zweefden in cirkelvucht boven ons pad, kwamen in hun opgewondenheid zoo dicht bij, dat we ze zonder eenige moeite als boomvalken konden herkennen aan hun zwarten mondhoekstreep, aan het blauwgrijs van hun vleugels. Niet voor niets heeten ze ook wel „blauwe wiel”. Wat was dat levendig en aangenaam en vooral in de stille Augustusmaand. Ongetwijfeld hadden ze ergens een nest met jongen. Maar het was niet noodig, dat we daar naar zochten. Wel had ik graag op een gunstig plekje eens geprobeerd, om te zien hoe zij libellen vangen en daar was wel goede kans op, want het wemelde er van allerlei soort van waterjuffers. Dat blijft nu voor een volgenden keer; de

natuurmonumenten zijn er toch, opdat wij er kunnen *zien*, wat we in de boeken *lazen*, met op den koop toe wat nieuws er bij.

Nu ging het een volgenden keer ons heideveld in. Even voorbij Spier namen we een zijweg naar links, toen een zandspoor naar rechts en daarna dwars over de hei Zuidwaarts. Wat heeft de hei geleden van vorst en van kevers, van droogte en brand. Waar we in normale tijden een onafzienbare vlakte voor ons zouden hebben van de roze bloemen, wazig van stuifmeel, dat opstijgt in de zomerzon en rumoerig van ontelbare honigbijen, wilde bijtjes en vliegen, zagen we nu overal kale vlakten, gebruide bloemlooze twijgen, geblakerden bodem. Hier en daar echter een strook, een walletje, een greppelkant in vollen bloei en toch ook in de brandstrooken en de afgevreten stukken weer nieuw ontspruitende twijgen

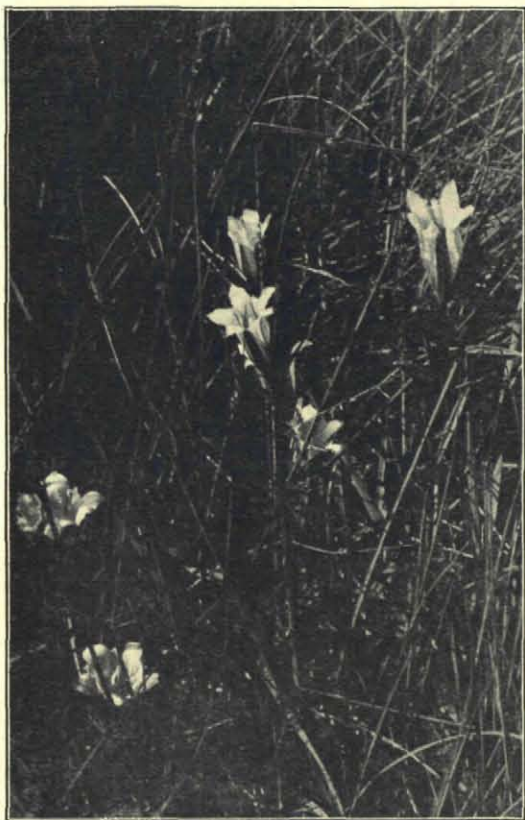
Smitsveen, achtergrond met grafheuvel en Staatsbosschen.

30 Augustus 1927.

Foto W. BEIJERINCK.

en krachtige kiemplantjes, die het in den langen laten zomer toch nog tot bloeien kunnen brengen. Op de goede plaatsen ontbrak ook de Arnica niet en Beijerinck vond volop gelegenheid, om mij te plagen met telkens weer nieuwe klokjes-gentianen, voor het groote publiek. De gentianen hadden hun blauwe klokken wijd open, dank zij een temperatuur nabij den grond van tusschen de 25 en 30 graden Celsius. Er waren kleintjes bij, maar ook groote, met een dozijn bloemen aan den stengel. En toen we gingen zoeken naar kiemplantjes van gentianen werd onze moeite ook flink beloond en daarin mochten we een bevestiging zien van de bewering, dat een strenge winter, lage temperatuur, het ontkiemen van gentiaanzaden bevordert.

Al voortstappend kwamen we bij de eerste van onze plassen, genoemd naar een zekeren Smid of Smit: dat moeten we nog nazoeken. Dophei en zonnedaauw hadden ons er al op voorbereid en nu stapten we over mossige bulten van scheede, wollegras, thans goed begaanbaar, maar aan alles was duidelijk te zien dat in normale regenachtige vacaties hier een paar voet water zou staan. Wij

Klokjesgentiaan.

31 Augustus 1929.

Foto W. BEIJERINCK.

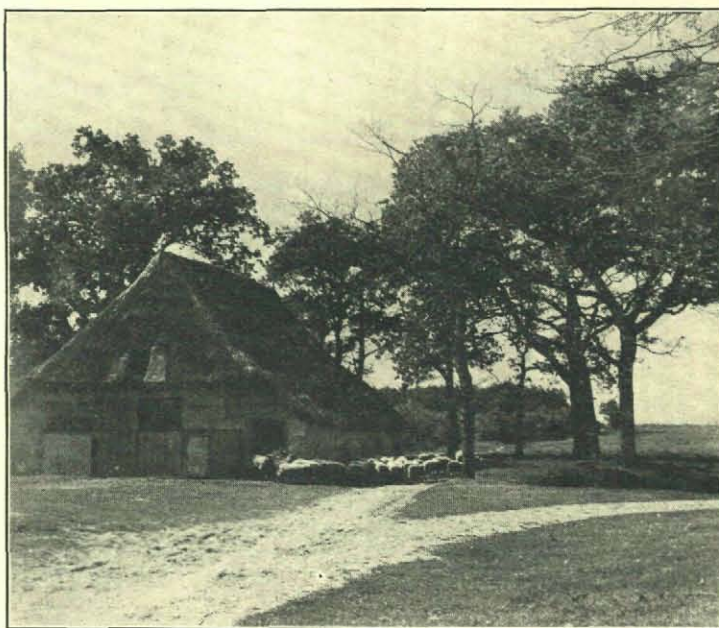
zagen de plas nu maar op de halve grootte en moesten over half ingedroogden trilbodem gaan om den waterkant te bereiken. En Beijerinck had weer een triomf, want dit Smitsveen en zijn oevers is een waar museum van veenplanten. Over dichte kussens van veenmos kruipt de veenbes (*Vaccinium oxycoccos*) nu getooid met dikke glanzende donkerroode bessen. Maar schooner tooi nog vormen de kruipende stengels van deze plant, bezet met sierlijke groene, bruine, donkerroode blaadjes, die een dicht weefsel vormen dat in losse festoenen afhangt naar het donkere veenwater. Elders weer staan dicht gerijd de kleine heestertjes van Andromeda, met blauwig, smal rolblad en hier en daar de aan gekromde steeltjes neerhangende rose klokjes van den tweeden bloei. Natuurlijk was de heele omgeving rood en stralend van zonnedaauw, de rondbladige en de middelste en ook de langbladige, de zeldzame, behoeft hier niet te ontbreken. In het water dreven lange vlokken van veenmos, spichtige partijtjes van vlotbies (*Juncus supinus*) en in een donker hoekje, zooals het be-

hoort, stonden op ranke steeltjes de helder zwavelgele bloempjes van Klein Blaasjeskruid, mooi in evenwicht.

De hydrobiologen hadden eenige dagen te voren ook deze plas bewonderd en er met hun krabbers en netjes menig wiertje en klein diertje uit opgevischt: wiertjes, die maar heel verspreid op enkele plaatsen van de wereld voorkomen, diertjes, die herinneren aan IJstijd en Poolstreken. Het groote publiek kent deze „disjuncten” en „relictten” niet, maar wil er toch graag van zien en hooren. Ook zijn er wel ijstijdrelictten van geriefelijker kaliber, bijvoorbeeld de Laplandsche

geelgerande watertor (*Dytiscus lapponicus*), de glorie van Gerrit's Flesch op de Veluwe. Eigenlijk behoorde die kever ook in het Drentsch district voor te komen, maar de hydrobiologen hadden hem niet aangetroffen en daar was Beijerinck eigenlijk in het geheel niet over in zijn schik. Ook ik vond, dat het beest naast al het moois van Smitsveen wel een aardige aanbeveling voor ons heideveld zou kunnen zijn.

Nu, we gingen dan maar weer verder. Zoo langzamerhand kregen we ruimte om ons heen, tenminste al vast naar drie van de vier kanten was het één en al hei wat we zagen. Ver in het Zuiden blauwden de zware eiken van Kraloo (tusschen twee haakjes mijn lievelingsplek in dat gebied) en recht voor ons in het westen lagen een paar kleine boerderijtjes midden in de hei — we noemen ze de

30 Augustus 1929.

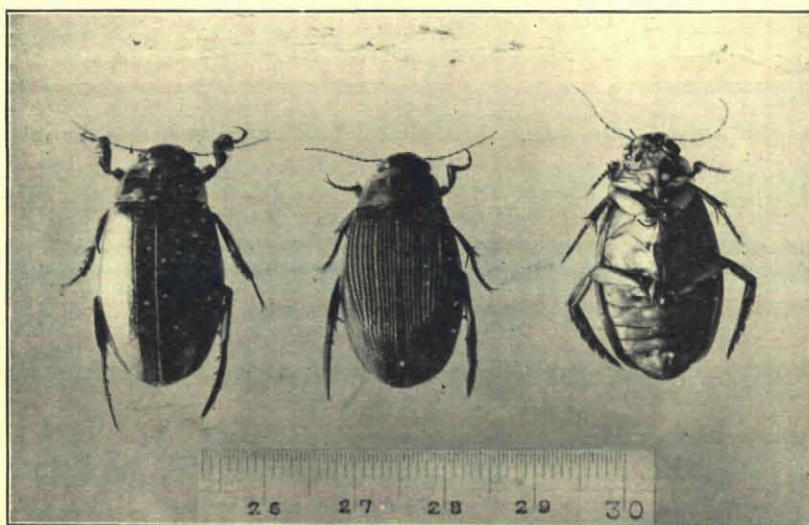
Kraloo.

Foto W. BEIJERINCK.

oase — en daarachter heel ver de bosschen van de Bork en Dwingeloo. De oase hindert in het geheel niet in het landschap, integendeel, die kleine hoeven, met hun schaarsche boomgroei verduidelijken de groote ruimte.

Zoo op het eerste gezicht zou je niet zeggen, dat deze heide vol plassen ligt, maar er zijn er van allerlei soort en herkomst. Het duurde ook niet lang of we stonden voor een bijna zuiver cirkelronde plas met mooie strooksgewijze begroeiing van de oevers en blijkbaar in het midden flink diep, een echt „Soll”, ook al weer een herinnering aan den ijstijd, een holte, uitgekolkte door de wilde smeltwateren.

Nu moest nog ergens een „Meeuwenplas” liggen en na veel oriënteringen op de Oase, op den brandtoren van het Staatsboschbeheer en den rug van Kraloo kregen we die ook te pakken, een flinke groote plas, nu wat ingedroogd, zoodat de kale bodem rondom als een lichte rand te zien kwam. Daar lagen veel steenen, maar daarover later. Zooals in veel van deze plassen, was er weinig plantengroei. Wel kunnen we daar Lobelia verwachten en op de drooggekomen oeverrand ook het Slijkkruid (*Littorella lacustris*) en het Draadgentiaantje (*Cicendia filiformis*). We zochten er braaf naar, maar zonder resultaat, hebben de beide laatstgenoemden echter aan andere plasjes wel gevonden, zoodat ons heideveld ze wel mag „boeken”. Ook ontdekten we, dat de plas goed zwemwater is, wat later misschien wel eens te pas kan komen. Van meeuwen geen spoor, ook niet van verlaten

21 Augustus 1929.

Dytiscus lapponicus.

Foto W. BEIJERINCK.

nesten. Misschien hebben er vroeger wel eens meeuwen gebroed, maar in de laatste jaren stellig niet. Ik kan ook niet zeggen, dat ik er erg happig op ben; wij hebben hier liever goudplevieren, houden graag een plaatsje open voor deze zeldzame broeders, wanneer ze uit het Drijbersche en Groote Veld verdreven zullen zijn door kanalenaanleg en ontginning. De eenige vogels, die we op onze plassen zagen, waren wilde eenden, talingen, groenpootruiters en kieviten. Het was nog wat vroeg in den trektijd, later zit het op sommige plassen vol van vogels.

Nu lag zuidelijk van de Meeuwenplas nog een groot plassencomplex, de eigenlijke Plas van Kraloo. Er ging een gerucht, dat op den bodem van die plas een hunnebed zou liggen of althans een verzameling van groote steenen. Het zou nu bij den abnormaal lagen waterstand natuurlijk gemakkelijk genoeg zijn, om daaromtrent zekerheid te erlangen en we stapten daarom welgemoed weer verder

door de hei. Een groenpootruiter wees ons den weg en het duurde niet lang of de plassenwereld lag voor ons: één groote plas en daaromheen verspreid kleinere droge vlakke plekken, meerendeels gelijkmatig dichtgegroeid met de witte snavelbies (*Rhynchospora alba*). De groote plas was natuurlijk danig geslonken en inderdaad stak hier en daar een steenblok uit boven den vlakken spiegel. Maar van hunebed kon geen sprake zijn. Op sommige plaatsen lag de oever ook vol kleinere steenen, elders was hij slibbig of vast van wit zand en nog op andere plekken was fijn zwart veengruis bijeen gespoeld. Beijerinck en Brouwer liepen door het ondiepe water nog altijd te zoeken naar hunebedden. Opeens bukt Brouwer en roept: „een tor”. Beijerinck er op af, grijpt het beest en juicht „*Dytiscus lapponicus*”. Dat was nog weer eens een ouderwetsch pleziertje en zulke dingen vallen er in ons lieve landje gelukkig nog genoeg te beleven. Het duurde niet lang, of we vonden er nog een en nog een, twee wijfjes en een mannetje, genoeg om uit te maken, dat er geen twijfel meer aan was. Aardig om dit eens gauw te laten weten aan de hydrobiologen. Dat we nu ook, juist nu het water zoo laag en warm is, zoo gemakkelijk de heele plas kunnen doorloopen en tot op den bodem bekijken. Ook leken die kevers een beetje flauw, maar een had er toch nog fut genoeg om mij in mijn vinger te bijten, precies zooals een halve eeuw geleden mijn eerste geelgeranden uit de buurt van Amsterdam dat gedaan hebben.

Dytiscus lapponicus is iets kleiner en smaller dan de gewone Geelgerande (*Dytiscus marginalis*). Hij heeft echter aan de heupen van de achterpooten duidelijke spitse punten en de gele banden rondom het ruggeborstschild zijn flink breed, zoodat de gezamenlijke oppervlakte van het geel die van het groen overtreft. Op onze foto is dat allemaal heel duidelijk te zien. Misschien zijn er onder onze lezers wel, die als zij hun verzamelingen eens nakijken, daar nog *Dytiscus lapponicus* in aantreffen. Beijerinck heeft namelijk na dien gedenkwaardigen twintigsten Augustus nog op andere plaatsen naar den Laplander uitgekeken en bevonden, dat hij ook elders in het Drentsch district voorkomt. Het geval doet eenigszins denken aan de Zevenster, die in Drente tal van groeiplaatsen heeft en bij Arnhem een voorpost. Zoo zou ook de *Dytiscus lapponicus* van Gerrit's Flesch een voorpost kunnen zijn van de betrekkelijk dichte keverbevolking van Drente.

Natuurlijk waren we met onze Laplandsche Geelgeranden niet minder blij, dan wanneer we het verzonken hunebed gevonden hadden en lekker doorgloeid van de plezierigheid van de vondst gingen we huistoe. De volgende dagen zouden we andere hoeken van ons heideveld bezoeken.

(Wordt vervolgd.)

JAC. P. THIJSSSE.